

«Сейфуллин оқулары – 18: « Жастар және ғылым – болашаққа көзқарас» халықаралық ғылыми -практикалық конференция материалдары = Материалы международной научно-практической конференции «Сейфуллинские чтения – 18: « Молодежь и наука – взгляд в будущее» - 2022.- Т.І, Ч.ІІІ. - Б. 24-26

ОҢТҮСТІК ҚАЗАҚСТАНДА ӨНДІРЕЛТІН АФЛАТОКСИН В1 ЛАСТАНҒАН ЖАҢҒАҚТАРДЫ ВЕТЕРИНАРИЯЛЫҚ- САНИТАРИЯЛЫҚ БАҒАЛАУ

*Тұрсынхан Д., 2 курс магистранты
С.Сейфуллин атындағы Қазақ агротехникалық университеті, Нұр-
Сұлтан қ.*

Жаңғақтар жоғары қоректік құндылыққа ие және дұрыс тамақтанудың бір бөлігі ретінде ұсынылады. Жаңғақтар – бұл пайдалы және маңызды тағамдардың бірі. Көкөністер мен жемістермен қатар жаңғақтар біздің рационмыздың маңызды бөлігі болып табылады. Олардың керемет биохимиялық құрамы бар, өйткені олардың құрамында микроэлементтер мен дәрумендер, сонымен қатар майлар мен ақуыздар бар. Бұл өнімнің көптеген пайдалы қасиеттері бар: ол танымдық белсенділікке пайдалы әсер етеді, дененің қарсылығын арттырады, сау шаш пен теріні қолдайды, сүйек тіндері мен тіс эмалын нығайтады, сонымен қатар гемоглобин деңгейін жоғарылатады [1].

Саңырауқұлақтардың кейбір түрлерінен зардап шеккен тамақ өнімдерінің, әсіресе жаңғақтардың афлатоксиндермен ластануы экономикаға, қауіпсіз азық-түлікпен қамтамасыз етуге және соңғы күндері кез-келген елдің денсаулығына үлкен қауіп төндіреді [2].

Қазақстанда жаңғақтар өсіру үшін ең қолайлы аудандар – Алматы және Оңтүстік Қазақстан облыстарында. Жаңғақ плантацияларының барлығы дерлік Алматы облысында жаңғақ плантацияларына 52,4 га немесе 12,6%, ал Оңтүстік Қазақстан облысында - 353 га немесе 85% тиесілі. Жаңғақ плантацияларының қалған аз бөлігі Жамбыл және Қызылорда аудандарына тиесілі.

Жаңғақ топырақ пен суаруды қажет етеді – бүкіл жер бетінің тек 7% - ы оның өсуіне қолайлы.

Қазақстан Республикасында жаңғақтарды отырғызудың жалпы ауданы 693,4 га құрайды, оның ішінде 244,3 га - жеке қосалқы шаруашылықтар, 414,9 га - жаңғақ бақтары, 35,1-шаруа және ауыл шаруашылығы шаруашылықтары.

Жаңғақ ағаштарының негізгі бөлігі Түркістан (596,8 га), Алматы (278,2 га), Жамбыл (2,4 га), Атырау (0,4 га) облыстарында, сондай-ақ Шымкент (18,6 га) және Алматы (9,3 га) қалаларында өсіріледі [3].

Оңтүстік Қазақстан аймақтағы ең үлкен шаруа қожалық ЖШС «Сарыағаш жер сыйы». Түркістан облысы, Сарыағаш ауд, Жемісті ауылында орналасқан. Негізгі бағыты жеміс-жидек, жаңғақ тектестердің көшетін өндіріп шығару. Басшысы: Тағабай Шынтасов Бектанович. 2002 жылдан бері осы саламен айналысып келеді. Жер көлемі: 100 га. 280 түп жаңғақ өсіріледі. Жылына әр түптен 200кг-ға жуық жаңғақ алады. Қырғыстан, Жамбыл, Алматы, Түркістан жерлеріне сатады. Жемістің барлық түрін, банан, киви, лимон, жаңғақ (фисташка, фундук, грек жаңғағы, бадам, пекан) өсіреді.

Жаңғақтардың сапасын және афлатоксин В1 ластануын анықтау мақсатында Оңтүстік Қазақстан облысында өндірілетін жаңғақтардан, 2020-2021жылғы өнім бойынша сынама алдық. Шымкент қаласы «Айна» және «Қырғы» сауда орындарынан, «Бәйдібек ата» және «Сарыағаш жер сыйы» шаруа қожалықтарынан сынамалар алынды.

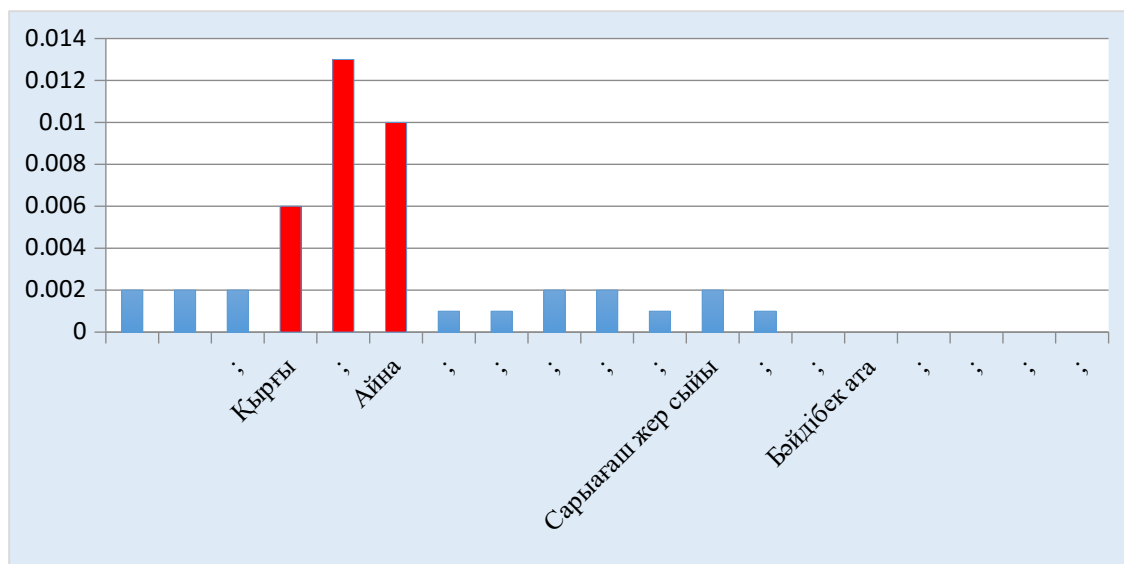
Шымкент қаласының базарларында сатылатын жаңғақтардың сапасы мен афлатоксин В1 ластануын зерттеу үшін отандық өндірістің: Шымкент - 4 сынама, Ленгір – 4 сынама, Түлкібас – 3 сынама, Сайрам – 3, Жаңаталап – 4 сынамалары алынды. Сынамалар ереже бойынша алынды. Сынамалар "Қырғы" және "Айна" базарларынан алынды. Зертханалық зерттеулер үшін біз 2020-2021 жылғы егіннің жаңғақтарын таңдадық. Жаңғақтар Түркістан облысынан іріктеліп алынды (1-ші кесте) .

Кесте 1 - Жаңғақтарының ылғалдылығы мен афлатоксин В1 ластану нәтижелері (Түркістан обл.).

№	Атауы	Сынама алынған орын	Ылғалдылығы, 12% аспайтын	Афлатоксиндер, 0,005 мг/кг
1	Қабығымен грек жаңғағы	«Айна» Шымкент	9,80±0,001	0,002±0,0003
2	Қабығымен грек жаңғағы	«Қырғы» Шымкент қ	6,80±0,001	0,002±0,0002
3	Жержаңғақ	«Айна» Шымкент	7,60±0,001	0,002±0,0002
4	Қабығымен грек жаңғағы	Ленгір	7,8±0,002	0,006±0,0002
5				

	Қабығымен грек жаңғағы	Түлкібас	17,4±0,001	0,013±0,0018
6	Қабығымен грек жаңғағы	Сайрам	9,2±0,001	0,01581±0,0018
7	Бадам	Жаңаталап	7,8±0,002	-
8	Қабығымен грек жаңғағы	«Сарыағаш Жер сыйы»	10±0,002	0,001±0,0018
9	Бадам	Сайрам	7,9±0,001	0,001±0,0001
10	Жержаңғақ	Сайрам	8,3±0,002	0,002±0,0001
11	Қабығымен грек жаңғағы	«Байдибек ата»	10±0,002	0,002±0,0014
12	Қабығымен грек жаңғағы	Шымкент	10±0,001	0,001 < 0,002
13	Бадам	Леңгір	7,2±0,002	0,001±0,0001
14	Жержаңғақ	Леңгір	8,8±0,002	0,002±0,0002

1-ші кестеде көрсетілгендей, афлатоксин контаминациясы нәтижелері бойынша Леңгір (0,006), Түлкібас (0,013) және Сайрам (0,01581) аудандарынан алынған сынамаларда рұқсат етілген мөлшерден ауытқаған. Бұл нормаға сәйкес емес. Нәтижені салыстырмалы түрде 1-ші суреттен көруге болады.

Сурет 1. - Афлатоксин В1 ластануды салыстырмалы түрде қарау

Сонымен зерттеу нәтижесін қорыта келе, Оңтүстік Қазақстан аумағындағы, нақтылай айтсақ Леңгір, Түлкібас, Сайрам аймақтарында өсірілген жаңғақтар афлатоксин В1 ластанғаны расталды.

Әдебиеттер тізімі

1 Zhivondov, A . Gercheva, P . Koumanov, K. (01 January 2009 y.). The Places of Fruit Species of the Nuts in Global Development and the Improvements in Hazelnut//I BALKAN SYMPOSIUM ON FRUIT GROWING. p 181-186.

2 Guidone, L (Guidone, L.) Valentini, N. (01 January 2007 y.). Early nut development as a resistance factor to the attacks of *Curculio nucum* (Coleoptera : Curculionidae)// ANNALS OF APPLIED BIOLOGY. p 323-329.

3 <https://kursiv.kz/news/otraslevye-temy/2018-01/cherez-5-let-kazakhstan-mozhet-stat-eksporterom-greckogo-orekha>